52వ అధ్యాయం

٥٢ ـ بَابُ فَضْلِ الرَّجَاءِ

ఆశాభావ విశిష్టత

قال الله تعالى إخباراً عن العبدِ الصَّالحِ: ﴿وَأُفَوِّضُ أَمْرِىٓ إِلَى ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ بَصِيرٌۢ بِٱلْعِبَادِ ﴿٤٤﴾ فَوَقَىٰهُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِ مَا مَكَرُوا۟﴾ [غافر: ٤٤ ـ ٤٥].

దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌లో అల్లాహ్ తన ప్రియదాసుడైన ఒకనొక విశ్వాసి గురించి చెబుతూ అతను ఇలా అన్నాడని ప్రస్తావించాడు:

"నేను నా వ్యవహారాన్ని అల్లాహ్‌కు అప్పగిస్తున్నాను. ఆయన తన దాసులను కనిపెట్టుకొని ఉంటాడు. చివరకు ఆ విశ్వాసికి వ్యతిరేకంగా వారు పన్నిన అన్ని కుయుక్తుల నుంచి అల్లాహ్ అతనిని రక్షించాడు."

(అల్ మూమిన్ : 44 - 45)

వివరణ

పై సూక్తిలో పేర్కొనబడిన విశ్వాసి మూసా (అలైహి) కాలానికి చెందిన వ్యక్తి. అతను ఫిరౌన్ జాతీయుడు అయి వుండి కూడా మూసా-అలైహి-ను విశ్వసించాడు. అతను తన జాతి వారికి చేసిన సుదీర్ఘమైన హితబోధను దివ్య ఖుర్‌ఆన్ సవివరంగా ప్రస్తావించింది. మూసాకు కీడు తలపెట్టే ప్రయత్నాలు మానుకోండని ఇతను తన జాతివారిని హెచ్చరించాడు. తాను మూసా - అలైహి - ధర్మాన్ని విశ్వసిస్తున్నానని చెప్పాడు. దాంతో ఫిరౌన్ తరపునుండి అతని ప్రాణానికి అపాయం ఏర్పడింది. అంచేత అతను తన హితబోధ చివరిలో తన వ్యవహారాన్ని దేవునికి అప్పగిస్తున్నానని చెప్పాడు. దేవుడు తనకు మేలు చేస్తాడన్న ఆశాభావాన్ని వ్యక్తం చేశాడు. కనుక దేవుడు అతని ఆశను వమ్ము చేయకుండా ఫిరౌన్ పన్నిన కుట్రల నుంచి అతణ్ణి రక్షించాడు.

٤٤١ ـ وعن أبي هريرة، رضيَ الله عنه عن رسولِ الله ﷺ، أنَّهُ قال: «قال اللهُ، عَزَّ وجلَّ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي

441. హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) దేవుడు ఇలా అంటున్నాడని తెలియజేశారు:

بي، وأنا معهُ حيثُ يذكرُني، وَاللهِ! للهُ أفرحُ بتوبةِ عَبدِهِ مِنْ أحَدِكُمْ يَجدُ ضالَّتَهُ بالفَلاةِ، وَمَنْ تقرَّبَ إليَّ شِبراً، تَقرَّبْتُ إليْهِ ذِرَاعاً، وَمَنْ تقرَّبَ إليَّ ذِراعاً، تقرَّبْتُ إليه بَاعاً، وإذا أقبَلَ إليَّ يَمْشي، أقبلتُ إليه أُهَـرْوِلُ» متفـقٌ عليـه

وهـذا لفـظ إحـدى رِوايات مسلم. وتقدَّم شرحُهُ في الباب قبله. ورويَ في الصحيحين: «وأنا معه حينَ يذكرُني» بالنون، وفي هذه الرواية «حَيْثُ» بالثاء وكلاهما صحيح.

"నేను నా దాసునితో అతను నా గురించి ఊహించినట్టుగానే వ్యవహరిస్తాను. అతను నన్ను ఎక్కడ గుర్తుచేసుకున్నా నేను అతని తోడుంటాను." దైవసాక్షి! మీలో ఎవరికైనా తన వస్తువు అడవిలో తప్పిపోయి తిరిగి దొరికితే అతను ఎంతగా సంతోషిస్తాడో, దాసుడు పశ్చాత్తాపపడినప్పుడు దేవుడు అంతకన్నా ఎక్కువగా సంతోషిస్తాడు. ఎవరైనా నా వైపు ఒక జానెడు దూరం జరిగితే నేను అతనివైపు మూరెడు దూరం జరుగుతాను. ఎవరైనా నా వైపు మూరెడు దూరం జరిగితే నేనతని వైపు బారెడు దూరం జరుగుతాను. అతను నా వైపునకు నడిచి వస్తే నేనతని వైపునకు పరుగెత్తుకొస్తాను. *(బుఖారీ - ముస్లిం)*

ఇవి ముస్లింలోని ఒకానొక ఉల్లేఖనంలోని వాక్యాలు. ఈ హదీసు వివరణ ఇంతకు ముందు అధ్యాయంలో వచ్చింది.

(సహీహ్ బుఖారీలోని తౌహీద్ ప్రకరణం, సహీహ్ ముస్లింలోని పశ్చాత్తాప ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసు ప్రజలు దైవం పట్ల సదభిప్రాయాన్ని, దేవుడు తమకు మేలు చేస్తాడనే ఆశాభావాన్ని కలిగి ఉండాలని బోధిస్తోంది. అయితే ఎలాంటి కృషిచేయకుండా ఫలితం దక్కాలని కోరుకోవటం ఎంత మూర్ఖత్వమో, సదాచరణ చేయకుండా దేవుడు తమకు మంచి చేస్తాడని అనుకోవటం కూడా అంతే మూర్ఖత్వం అవుతుంది. అంటే ఒకవిధంగా ఈ హదీసు పరోక్షంగా మనిషిని ఆచరణ వైపునకు ప్రోత్సహిస్తోందన్నమాట! సాధారణంగా మంచిపనులు చేసేవారు దైవం పట్ల సదభిప్రాయాన్ని కలిగి ఉంటారు. చెడు పనులు చేసేవారు దైవం పట్ల దురభిప్రాయాన్నే కలిగి ఉంటారు. అలాంటప్పుడు దేవుడు కూడా వారితో వారి అభిప్రాయాలకు అనుగుణంగానే వ్యవహరిస్తాడు. మంచి అభిప్రాయం కలిగివున్న వారికి మంచి చేస్తాడు. చెడు అభిప్రాయం

కలిగి ఉండేవారికి చెడు చేస్తాడు. వారి ఆశాభావాలకు మూలం వారి ఆచరణలే కాబట్టి దేవుడు వారి ఆచరణలకు అనుగుణంగా వారికి ప్రతిఫలాన్ని ప్రసాదిస్తాడు.

٤٤٢ ـ وعن جابرِ بنِ عبدِ اللهِ، رضيَ اللهُ عنهما، أنهُ سمعَ النبيَّ ﷺ، قبْلَ مَوْتِهِ بثلاثةِ أيَّام يقولُ: «لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُم إلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ باللهِ عَزَّ وجلَّ» رواه مسلم.

442. దైవప్రవక్త (సల్లం) తన మరణానికి మూడు రోజుల ముందు ఇలా ప్రబోధిస్తుండగా తాను విన్నానని హజ్రత్ జాబిర్ బిన్ అబ్దుల్లాహ్ (రజి) తెలియజేశారు:

"మీలో ప్రతి ఒక్కరూ దైవం పట్ల సదభిప్రాయాన్ని (మంచి ఆశాభావాన్ని) కలిగివున్న స్థితిలోనే మరణించాలి సుమా!" *(ముస్లిం)*

(సహీహ్ ముస్లింలోని స్వర్గ సుఖాల ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఎవరు ఎప్పుడు మరణిస్తారో ఎవరికీ తెలియదు. మరణ సమయంలో మనిషికి దైవకారుణ్యం పట్ల ఆశాభావం ఉండాలి. మనిషి విశ్వసించి, సత్కార్యాలు చేసినప్పుడే అది సాధ్యమవుతుంది. కనుక మనిషి ఎల్లప్పుడూ సత్కార్యాలు చేస్తూ ఉంటే దైవకారుణ్యం పట్ల ఆశాభావాన్ని కలిగివున్న స్థితిలో అతనికి మరణం సంభవించే అవకాశాలున్నాయి. దివ్య ఖుర్ఆన్‌లోని "మీరు ముస్లింలుగానే మరణించండి" అనే సూక్తికి భావం కూడా ఇదే!

٤٤٣ ـ وعن أنسٍ، رضي الله عنه قال: سمعتُ رسولَ اللهِ ﷺ، يقول: «قال الله تعالى: يَا ابْنَ آدمَ! إنَّكَ مَا دَعَوْتَني وَرَجَوْتَني غفرْتُ لَكَ عَلى مَا كَانَ مِنْكَ وَلَا أُبَالي، يَا ابنَ آدمَ! لَوْ بَلَغتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السماءِ، ثم اسْتَغْفَرْتَني غَفَرتُ لَكَ، يَا ابنَ آدمَ! إنَّكَ لو أَتَيْتَني بِقُرابِ الأرضِ خطايا، ثُمَّ لَقِيتَني لا تُشرِ

443. దేవుడు ఇలా అంటున్నాడని దైవప్రవక్త (స) చెబుతుండగా తాను విన్నానని హజ్రత్ అనస్ (రజి) తెలియజేశారు:

"ఓ ఆదం పుత్రుడా! నువ్వు నన్ను అర్థిస్తూ, నా నుండి మంచిని ఆశించినంతకాలం నేను నిన్ను క్షమిస్తూ ఉంటాను. నీ ఆచరణలు ఎలా వున్నా సరే నేను వాటిని పట్టించుకోను. ఓ ఆదం పుత్రుడా! నీ పాపాలు అంబరాలను చుంబిస్తున్నా సరే నువ్వు గనక

بي شيئاً، لأتيتك بقرابها مغفرة» رواه الترمذي. وقال: حديث حسن. «عَنَانُ السماءِ» بفتح العين، قيل: هو مَا عَنَّ لَكَ منهـا، أي: ظَهَـرَ إذَا رَفَعْـتَ رَأْسَـكَ، وقيلَ: هو السَّحَابُ. و«قُرَابُ الأرض» بضم القاف، وقيلَ: بكسرها، والضم أصح وأشهـر، وهـو: مـا يُقـارِبُ مِـلأَهَـا، والله أعلم.

నన్ను మన్నింపు కోసం అర్థిస్తే నేను నిన్ను మన్నించేస్తాను. ఓ ఆదం పుత్రుడా! నాకు ఇతరుల్ని సాటికల్పించే (షిర్క్) పాపం చేయకుండా ఇతర పాపాలు నువ్వు భూమండలం నిండా తీసుకొని నా దగ్గరి కొస్తే నేను భూమండలం నిండా మన్నింపుతో వచ్చి నిన్ను కలుసుకుంటాను.

(తిర్మిజీ దీనిని ఉల్లేఖించి, దీన్ని హసన్ కోవకు చెందినదిగా పేర్కొన్నారు.)

(సుననె తిర్మిజీలోని ప్రార్థనల ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

1. ఈ హదీసు ఉద్దేశ్యం మనిషి తన జీవితాన్ని పాపమయం చేసుకోవాలన్నది కాదు. వాస్తవానికి ఈ హదీసు భావం ఏమిటంటే, ఏమరుపాటులో మనిషి వల్ల ఎన్ని పాపాలు జరిగిపోయినా సరే చివరికి అతని పాపాలతో భూమండలం నిండిపోయినాసరే అతను దైవకారుణ్యం పట్ల నిరాశ చెందనవసరం లేదు. మనస్ఫూర్తిగా పశ్చాత్తాపపడి దైవాన్ని క్షమాభిక్ష పెట్టమని వేడుకుంటే దేవుడు తప్పకుండా అతన్ని తన కారుణ్య ఛాయల్లోకి తీసుకుంటాడు.

2. బహుదైవారాధన క్షమార్హం కాని పాపం. మానవులు ఇతర పాపాలు ఎన్ని చేసినా దేవుడు క్షమిస్తాడు గాని తనకు ఇతరుల్ని సాటికల్పిస్తే మాత్రం ఆయన దానిని ఎన్నటికీ సహించడు. విశ్వాసులు బహుదైవారాధన మినహా ఇతర పాపాలేవయినా చేసివుంటే దేవుడు ప్రారంభంలోనే ఆ పాపాలను మన్నించి వారికి స్వర్గప్రవేశాన్ని కల్పిస్తాడు లేదా తాను తలచుకుంటే కొంతకాలం పాటు వారిని నరకంలోనే ఉంచి వారి పాపాలకు అనుగుణంగా వారికి శిక్ష విధించనూవచ్చు. కాని బహుదైవారాధకులకు మాత్రం శాశ్వత నరకయాతన తప్పదు.